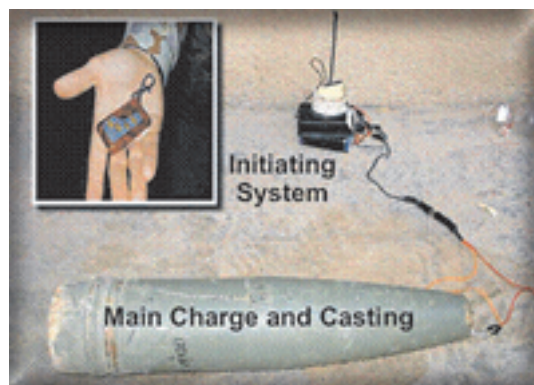


Improvizovaná výbušná zařízení – stálá hrozba

Autoři článku apelují na připravenost a odpovídající znalosti příslušníků Armády České republiky o improvizovaných výbušných zařízeních před jejich vysláním a plněním (bojových) úkolů mimo území České republiky. Článek poskytuje základní informace o improvizovaných výbušných zařízeních se zaměřením na jejich obecnou charakteristiku, členění, standardní místa pro položení a činnost při jejich identifikaci.

Ing. Jozef Buza, Ing. František Janečka, Odbor doktrín Vyškov

Každá válka je doprovázena svými inovacemi – odlišnostmi, průvodními jevy a technologickými novinkami. Jednou z typických zbraní, kterou povstalci používají v současných operacích, je levná a technicky primitivní bomba umístěná na okraji silnice. Tato zbraň se velmi rychle stala největší hrozbou.



I tato primitivní zbraň procházela svým vývojem. Nejdříve byla převážná většina těchto bomb odpalována pomocí elektrických kabelů. Američtí vojáci se naučili sledovat prostor, odhalovat tyto kabely a zabíjet ty, kteří byli na jejich druhém konci. V dalších letech téměř polovina těchto bomb byla odpalována na dálku s použitím mobilních telefonů, dálkových ovládání dveří a poplašných zařízení automobilů nebo dálkových ovládání dětských hraček. Přibližně třetina amerických vojáků zabitých a dvě třetiny zraněných v prvním roce po oficiálním ukončení války v Iráku byly oběti těchto bomb. Přitom zranění byla natolik vážná, že vyžadovala zdravotnický odsun. Podle posledních oficiálních statistik jsou největší ztráty koaličních vojáků připisovány právě těmto zbraním.

Tímto článkem bychom rádi zmínili a stručně přiblížili jednu z největších hrozeb, které musí čelit většina vojáků Armády České republiky (samozřejmě spolu s dalšími příslušníky spojeneckých jednotek) při plnění úkolu v operačním nasazení na území Afghánistánu. Tou hrozbou je použití improvizovaných výbušných zařízení (Improvised Explosive Device – IED) povstalci. Co tedy vlastně IED je a proč představuje tak velkou hrozbu? **IED je zařízení, umístěné nebo vyrobené improvizovaným způsobem, obsahující destruktivní, smrtelně nebezpečné, škodlivé, pyrotechnické nebo zápalné chemické látky.** IED je určené k ničení, zneschopnění a provádění rušivé činnosti nebo k odvedení pozornosti. Může obsahovat vojenský materiál, ale zpravidla je sestaveno z nevojenských součástí. Velkou hrozbou je především z toho důvodu, že většina jednotek plní své úkoly mimo základnu a s tím jsou spojeny přesuny do cílových míst, na kterých je právě použití IED povstalci nejpravděpodobnější. S použitím IED logicky úzce souvisí celá oblast zabývající se ochranou a bojem proti improvizovaným výbušným zařízením (Counter-Improvised Explosive Devices – C-IEDs) v současných operacích. Ochrana a boj proti IEDs je kolektivní úsilí na všech úrovních velení ke zničení systému pořízení a použití IEDs s cílem snížit nebo odstranit účinky všech druhů IEDs použitých proti aliančním a koaličním silám, ale také proti civilistům.



V posledních letech, i přes značné množství přijatých opatření, pokračoval nárůst četnosti napadení improvizovanými výbušnými zařízeními a zdokonalování technického provedení těchto zařízení i taktických způsobů jejich použití. Následky použitých IEDs proto mají i nadále významné taktické účinky, ale v některých případech i operační, čímž ohrožují splnění základních cílů operace. Velitelstvím mírových sil v Afghánistánu (ISAF – International Security Assistance Force) byly stanoveny požadavky na přípravu a speciální schopnosti v C-IED jednotek, nasazovaných do operací v Afghánistánu. Aby jednotky mohly

v podmínkách hrozby používání IEDs efektivně operovat, je nutno zdokonalovat jejich výcvik a tím zajistit potřebné specifické schopnosti v oblasti C-IED.

Odpovědnost za plánování a provedení potřebného výcviku před nasazením do mise mají velitelé. Velitelé by měli vycházet z operačních plánů a rozkazů, získaných zkušeností a zevšeobecněných poznatků (Lessons Learned – LL). Pro výcvik by měli využít všechny síly či prostředky a příprava by měla být zaměřena nebo vedena tak, aby všechny osoby a jednotky, vysílané do těchto operací, znaly a ovládaly osvědčené postupy v oblasti C-IED.

Problematika IED a C-IED je velmi obsáhlá a složitá, proto se zaměříme jen na základní a nejpodstatnější záležitosti, které s tímto fenoménem současných operací souvisejí.

IED může mít mnoho podob a fungovat různými způsoby. Je limitováno pouze představivostí svého tvůrce, jeho schopnostmi a možnostmi. Je nepředvídatelné a extrémně nebezpečné stejně jako útočník, který ho používá. Ostražitosť během plnění úkolů a zajištění bezpečnosti v okruhu 360° jsou základními předpoklady, jak se dostat do statistik zraněných nebo zabitých prostředky IED.



Z hlediska taktické charakteristiky a technické kategorizace můžeme IED rozlišovat na následující typy:

- řízené rádiem (RCIED – Radio-Controlled Improvised Explosive Device);
- řízené kabelem (CWIED – Command Wire Improvised Explosive Device);
- aktivované tahem (CPIED – Command Pull Improvised Explosive Device);
- aktivované nebo iniciované obětí (VOIED – Victim Operated Improvised Explosive Device);
- vezené na vozidle (VBIED – Vehicle Borne Improvised Explosive Device);
- umístěné ve vozidle jako sebevražedné (SVBIED – Suicide Vest Improvised Explosive Device);
- IED na motocyklu nebo na kole (MBIED – Motorbike Borne Improvised Explosive Device/BBIED – Bicycle Borne Improvised Explosive Device);
- IED na člunu (WBIED – Water Borne Improvised Explosive Device);
- nesené osobou (PBIED – Pearson Borne Improvised Explosive Device/SVIED – Suicide Vest Improvised Explosive Device);
- průbojné nebo kumulativní IEDs (EFP – Explosively Formed Penetrators);
- mobilní (ve vozidle, na osobě) nebo stacionární.

Z hlediska způsobu provedení útoku (neboli dopravy IED k cíli) může IED být:

- mobilní (vezené dopravním prostředkem);
- nesené (osobou);
- stacionární.

IED tvoří zpravidla 2 až 5 základních částí. Hlavní částí je vlastní nálož. K její výrobě jsou využívány komponenty vojenské munice, zejména dělostřelecké, průmyslová trhavina, ale také různé nádrže naplněné kapalným plynem apod. Dále IED tvoří rozněcovač (detonátor), zdroj energie, spínací obvod a obal.

Taktika a postupy použití IED závisejí na prostředí, technické vyspělosti útočníka i cílové skupiny, druhu nástrahy i mnoha dalších okolnostech a mohou se lišit v širokém rozpětí. Je třeba si uvědomit, že neexistuje univerzální taktika pro použití IED a pro jejich ničení, neboť tato oblast se neustále mění.

Mezi nejvíce používané útoky pomocí IED lze zařadit léčky podél komunikací (cest), sebevražedné atentátníky a útoky na konvoje. Potenciální cíle jsou především pozemní síly a mohou zahrnovat vojenské konvoje, sesednuté patroly, infrastrukturu, skupiny místních obyvatel, cíle velkého významu (např. významné osobnosti nebo důležitá zařízení).



Kde všude lze IED předpokládat:

- podél cest, zamaskované jako odpad, v uhynulých zvířatech nebo v nepojízdných dopravních prostředcích;
- na cestách nebo zapuštěné ve vozovce, případně skryté v silničních zařízeních;
- v neočekávané poštovní zásilce;
- v uložených zavazadlech;
- na přejezdech nad silnicemi (házené osobami);
- na mostech, v zúžených místech vozovky, za ostrými zatáčkami, za horizontem apod.;
- ve vozidlech;
- v oblečení osob.

Hlavní taktické zásady činnosti v prostředí hrozby použití IED:

- udržovat ofenzivní myšlení i jednání;
- hodnotit situaci a rozumět jí;

- být trvale pozorný a všímavý;
- vyvarovat se „modelového“ (stereotypního, šablonovitého, opakujícího se, předvídatelného) jednání;
- udržovat odstup od podezřelých míst;
- udržovat bezpečnost ze všech směrů;
- udržovat taktické rozestupy mezi vozidly a hlídkujícími vojáky;
- používat prostředky ochrany proti účinkům výbuchu a střepin;
- znát a používat technické prostředky (používání rušičů).

Možná opatření na podezřelé, potvrzené nebo aktivované IED („5C“):

- potvrdit, že se jedná o IED (Confirm);
- vyklidit ohrožený prostor (Clear);
- uzavřít ohrožený prostor (Cordon);
- ovládnout situaci v daném prostoru (Control);
- sledovat a prověřovat pohyb osob, podezřelé aktivity a předměty v daném prostoru (Check).

Tato opatření tvoří **základní taktický, technický a metodický postup jednotek** v případě zjištění pravděpodobné přítomnosti IED nebo při zásahu v prostoru skutečně zjištěného (potvrzeného) IED. Tento postup by měl být aplikován i v případě napadení jednotky pomocí IED.

Odborem doktrín VeV – VA byla v roce 2007 vydána informační analýza č. 2/2007 „**Ochrana proti IED**“, v roce 2008 zkušenosti z operací č. 5/2008 „**Boj proti improvizovaným výbušným zařízením C-IED**“ a v roce 2009 vojenská publikace Pub-75-00-06 „**Metodika přípravy v ochraně vojsk proti improvizovaným výbušným zařízením**“. V těchto materiálech jsou podrobně popsány zkušenosti z problematiky IED, které byly získány hlavně jednotkami amerických pozemních sil. Dále jsou zde metodicky a podrobně objasněny taktické zásady C-IED, jednotlivé funkce C-IED, hlavní taktické, technické a metodické postupy (Tactics, Technics and Procedures – TTPs) a konkrétní dílčí činnosti C-IED.

Tyto a mnoho dalších využitelných materiálů mohou příslušníci AČR získat na šisových a internetových stránkách Odboru doktrín VeV – VA <http://vev-va.ispovy.acr/views/news/institut-doktrin> nebo <http://www.doctrine.cz>.

Literatura:

Zkušenosti z operací č. 5/2008 *Counter-Improvised Explosive Device*. Vyškov: ŘeVD/SpD, 2008.

Pub-75-00-06 *Metodika přípravy v ochraně vojsk proti improvizovaným výbušným zařízením*. 1. vydání. Vyškov: ŘeVD/SpD, 2008.

AAP-6 *Terminologický slovník NATO*. NSA, 2010.